

of psychological characteristics of the elderly, individual characteristics of those people who around and features of interaction between them; development and implementation of various means of influencing the elderly and those around them; the study of the effectiveness of the impact program).

Keywords: elderly, psychological support, quarantine, model.

Подано до редакції 01.02.2022

УДК: 159.942.5+612.017.2

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2022-1-2>

Олена Косьянова,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри теорії та методики практичної психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна,
Ольга Радченко,
здобувач вищої освіти II магістерського рівня
зі спеціальності 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЯЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ У МЕНЕДЖЕРІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ НЕВРОТИЗАЦІЇ

У статті розглядаються результати досліджень психологічних особливостей регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації у менеджерів з різним рівнем невротизації. Перед початком роботи була поставлена гіпотеза щодо наявності впливу невротизації на складові соціально-психологічної адаптації у осіб, що працюють у сфері менеджменту, та їх кореляційні зв'язки. Для дослідження був обраний поширений комплекс методик: методика діагностики соціально-психологічної адаптації (Даймонд Р.Е., 2004 р.), методика діагностики самооцінки психічних станів (Айзенк Г., 1963 р.), методика діагностики рівня невротизації (Вассерман Л.І., 1987 р.), методика вимірювання ригідності (Айзенк Г., 1965 р.), методика експрес діагностики неврозу (Хесс Х., Хек К., 1975 р.). Вказані методики дозволили виявити та кількісно оцінити рівень невротизації у респондентів та особливості їх психологічного стану, в тому числі рівень адаптації, самоприйняття, прийняття інших осіб, емоційної комфортності, інтернальності, прагнення домінувати, тривожності, агресивності, фрустрації, ригідності тощо. Після проведення аналізу та порівняння результатів, було виявлено, що рівень невротизації дійсно має вплив на особливості соціально-психологічної адаптації та її складових. Виявлено, що при збільшенні рівня невротизації відбувається погіршення психологічної регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації особи. Із результатів дослідження можна побачити, що у респондентів з високою невротизацією відмічається підвищений рівень тривоги, фрустрації, агресії та ригідності, а також спостерігається напруження та складність при адаптації. Такі особи не зовсім повноцінно приймають себе та інших, мають гірший рівень емоційної комфортності, у них збільшений рівень прагнення домінувати, а відповідальність за результати своєї діяльності або ситуацію навколо себе вони частіше відносять до інших обставин або «рішення» долі. Респонденти з низьким рівнем невротизації мають кращі показники щодо психологічної регуляції своєї діяльності та соціально-психологічної адаптації.

Ключові слова: психологічна регуляція діяльності, соціально-психологічна адаптація, рівні невротизації, адаптація менеджерів, вплив невротизації на адаптацію.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми

На сьогодні робота менеджерів вважається однією із стресових професій, оскільки доводиться працювати в умовах, що мають нестабільний або неспокійний характер, у тому числі: робота з великою кількістю соціальних контактів, у нових чи часто мінливих умовах, або в напруженій обстановці тощо. Доволі часто менеджерам доводиться адаптуватись до цих умов, а тому важливим є їх вміння регулювати свою

діяльність та вміння соціально-психологічно адаптуватись до складних або напружених умов на роботі (Артемов С.Д.).

Сучасні автори визначають поняття психічної регуляції діяльності як важливу активну форму людської поведінки, що базується у психіці особи та проявляється у самосвідомості, самоконтролі, у діях, вчинках, словах та думках особи, у її намірах та спогадах. Вона є відображенням оточуючого світу з поправкою на особистість людини, її погляди, досвід,

індивідуальні риси, характер, темперамент, особливості її психічних процесів (Дрокіна О. В., Ковач Д., Ломов Б. Ф., Купцова С. А.).

Водночас, соціально-психологічна адаптація є процесом та властивістю людини пристосовуватись до нових умов середовища, де людині доводиться мати справу з соціумом та його правилами, з метою якісного психологічного функціонування життєдіяльності та зменшення негативних чинників, що погіршують психологічний стан людини (Бобнева М. І., Буєва Л. П., Суворова В. В., Свиридов Н. А., Шафранская К. Д.). Значним фактором, що впливає на соціально-психологічне адаптування, є рівень невротизації людини. Оскільки людині з високим рівнем невротизації достатньо складно адекватно витримувати стресові навантаження. Наслідками цього у роботі менеджера є як внутрішні психологічні проблеми, наприклад, погане самопочуття, безсоння, агресивність, хмурий настрій тощо, так і зовнішні, такі як конфлікти з колегами, керівництвом або ж клієнтами; як допущені помилки у процесі роботи, що призводять до погіршення результатів виробництва та інші.

Невротизацією сучасні автори називають специфічним психологічним станом людини, коли спостерігається тривале збудження нервової системи з причини стресових факторів, внаслідок чого відбувається погіршення самопочуття, самоконтролю, посилюється втомлюваність, підвищується почуття тривоги або безпричинного страху, з'являються роздратованість, проблеми із засипанням або постійне бажання спати, а також починаються такі вегетативні реакції, як збільшення частоти серцебиття, почервоніння шкіри, збільшена пітливість та інше (Бауманн Е., Воронов І. А., Карвасарский Б. Д., Мак-Вільямс Н., Перре М., Фрейд З.). Треба відмітити, що проблема дослідження психологічних особливостей регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації у менеджерів з різним рівнем невротизації на сьогодні розглянута недостатньо досконало. При пошуку інформації було знайдено мізерну кількість літературних джерел, що розкривають дане питання та ознайомлюють із шляхами вирішення проблеми.

Варто зазначити, що ця проблема є достатньо важливою для проведення дослідження, оскільки вищевказані моменти є розповсюдженими у сфері менеджменту і потребують більшої уваги. Отже, ми вважаємо за доцільне з'ясувати, чи дійсно різні рівні невротизації мають вплив на психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації у менеджерів.

Мета дослідження – дослідити психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації у менеджерів з різним рівнем невротизації.

Задачі дослідження:

1. Провести аналіз літератури щодо проблеми дослідження психологічних особливостей регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації особи.

2. Дослідити психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації в осіб в залежності від їх рівня невротизації.

3. Провести аналіз взаємозалежності та впливу різних рівнів невротизації на психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації.

Об'єкт дослідження – регуляція діяльності та соціально-психологічна адаптація.

Предмет дослідження – психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації в залежності від різних рівнів невротизації в осіб, які працюють у сфері менеджменту.

Методологія дослідження

Для проведення нашого дослідження було використано такі теоретичні методи, як аналіз, синтез, порівняння та узагальнення наукової літератури щодо визначення психологічних особливостей регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації, а також різних рівнів невротизації. Емпіричні методи: дослідження психологічних особливостей соціально-психологічної адаптації та рівнів невротизації особистості. Статистичні методи: кількісний та якісний аналіз результатів дослідження.

Методики дослідження були обрані згідно мети і завдань цього дослідження. У дослідженні ми застосували наступні методики:

- методика діагностики соціально-психологічної адаптації (Даймонда Р. Е., 2004 р.), що допомагає виявити у респондентів рівень адаптації, самоприйняття, прийняття інших осіб, рівень емоційної комфортності, рівень інтернальності, прагнення домінувати та рівень ескапізму – уникнення проблем (Осницький А.К.);

- методика діагностики самооцінки психічних станів (Айзенк Г., 1963 р.), за допомогою якої можна добре дослідити наскільки висока чи низька у випробовуваного тривога, фрустрація, агресія та ригідність (Райгородский Д.Я.);

- методика діагностики рівня невротизації (Вассерман Л. І., 1987 р.), котра вказує наскільки людина має збуджену нервову систему та наскільки вона схильна до неврозу (Карелин А.А.);

- методика вимірювання ригідності (Айзенк Г., 1965 р.), яка допомагає дослідити наскільки респондент схильний до мобільності або ригідності у своїх судженнях, принципах, поглядах, діях тощо (Райгородский Д.Я.);

- методика експрес діагностики неврозу (Хесс Х., Хек К., 1975 р.), що надає результати рівня невротизації та повідомляє наскільки респондент оцінює власні відчуття та поведінку (Райгородский Д.Я.).

Дослідження психологічних особливостей регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації у менеджерів з різним рівнем невротизації було проведене на респондентах-менеджерах. У дослідженні брало участь 37 осіб віком від 18-ти до 59-х років. Експеримент проводився протягом одного тижня з 04.04.2022 р. по 10.04.2022 р. Відсоткове співвідношення чоловіків (2 особи) та жінок (35 осіб) – 5% та 95% відповідно.

Результати дослідження та їх обговорення:

Проаналізувавши результати методики експрес діагностики неврозу (Хесс Х., Хек К., 1975 г.) по від-

ношенню до інтегральних показників соціально-психологічної адаптації, ми отримали наступні результати. Респонденти, котрі мають високий рівень схильності до неврозу, мають середній рівень адаптації - 60% респондентів цієї групи, та високий рівень - 40%. Показник самоприйняття: середній рівень - 40%, та високий рівень - 60%. Показник прийняття інших людей: середній рівень - 60%, та високий рівень - 40%. Показник емоційної комфортності: середній рівень - 60%, та високий рівень - 40%. Показник інтернальності: середній рівень - 40% та високий рівень - 60%. Показник прагнення домінувати: низький рівень - 20%, середній рівень - 40% та високий рівень - 40%. Показник ескапізму (уникнення проблем): низький результат - 40%, в межах норми - 60%.

Респонденти, котрі мають середній рівень схильності до неврозу, мають середній рівень адаптації - 6% респондентів цієї групи, та високий рівень - 94%. Показник самоприйняття: високий рівень - 100%, низький та середній рівні відсутні. Показник прийняття інших людей: низький рівень - 6%, середній рівень - 6%, та високий рівень - 88%. Показник емоційної комфортності: середній рівень - 56%, та високий рівень - 44%. Показник інтернальності: середній рівень - 25% та високий рівень - 75%. Показник прагнення домінувати: середній рівень - 75%, та високий

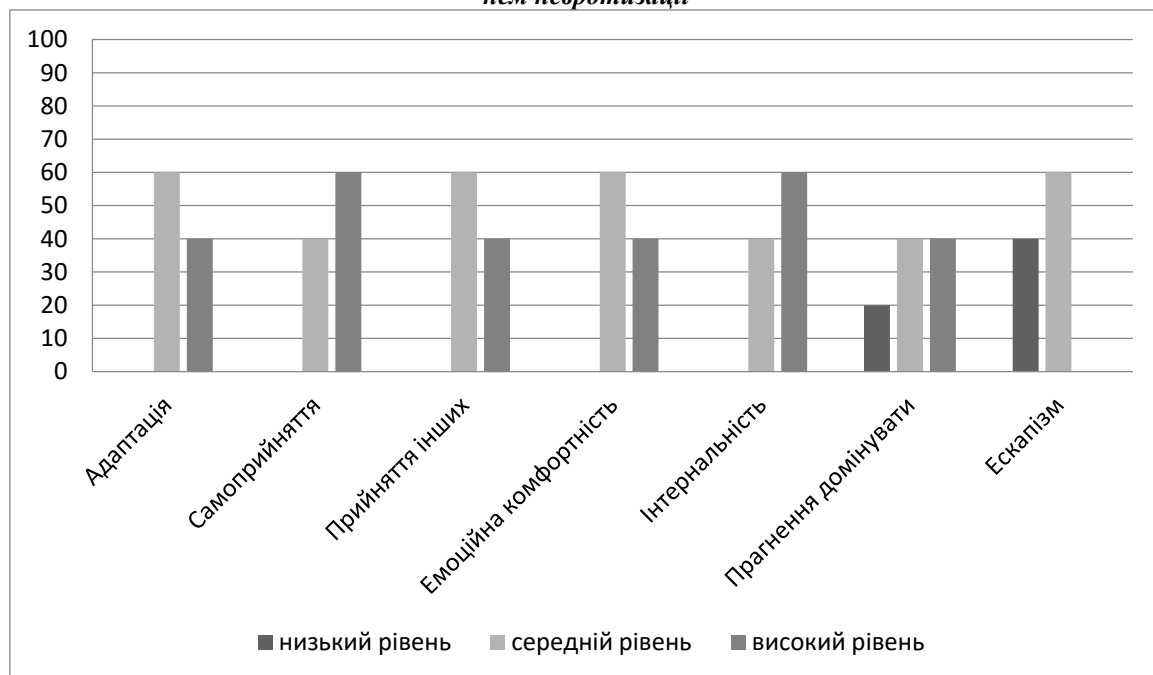
рівень - 25%. Показник ескапізму (уникнення проблем): низький результат - 38%, в межах норми - 62%.

Респонденти, котрі мають низький рівень схильності до неврозу, показали середній рівень адаптації - 6% та високий рівень - 94%. Показник самоприйняття: високий рівень - 100%, низький та середній рівні відсутні. Показник прийняття інших людей: середній рівень - 19%, та високий рівень - 81%. Показник емоційної комфортності: середній рівень - 19%, та високий рівень - 81%. Показник інтернальності: високий рівень - 100%, низький та середній рівні відсутні. Показник прагнення домінувати: низький рівень - 6%, середній рівень - 25%, та високий рівень - 69%. Показник ескапізму (уникнення проблем): низький результат - 63%, в межах норми - 37%.

Характер вираженості показників соціально-психологічної адаптації у респондентів з різними рівнями невротизації представлені на гістограмах А, Б, В. Можна побачити, як різняться рівні таких показників, як адаптація, самоприйняття, прийняття інших, емоційна комфортність, інтернальність, прагнення домінувати та ескапізм, у респондентів з високим, середнім та низьким рівнями невротизації.

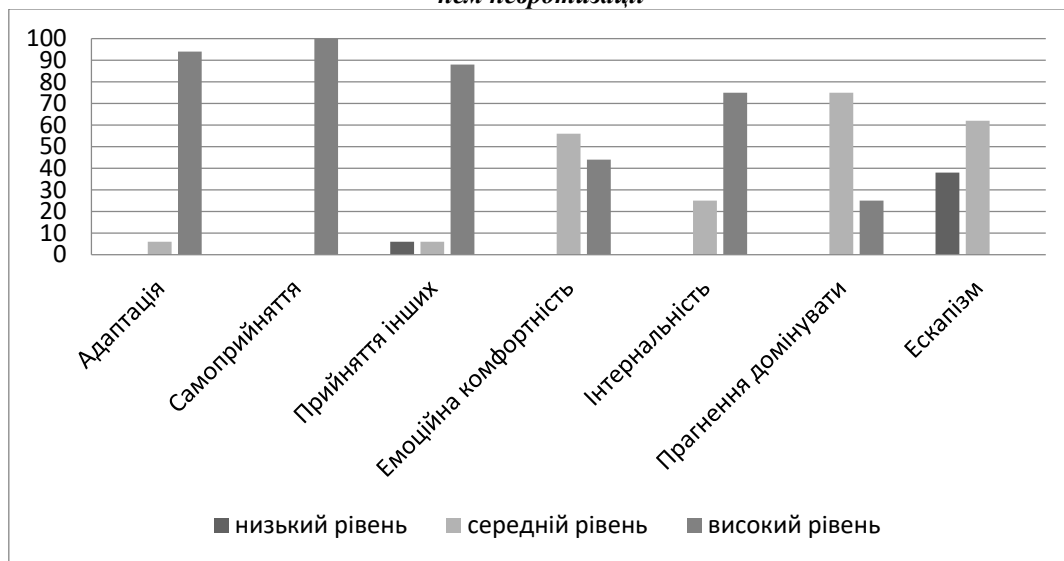
Гістограма А

Результати дослідження показників соціально-психологічної адаптації у респондентів з високим рівнем невротизації

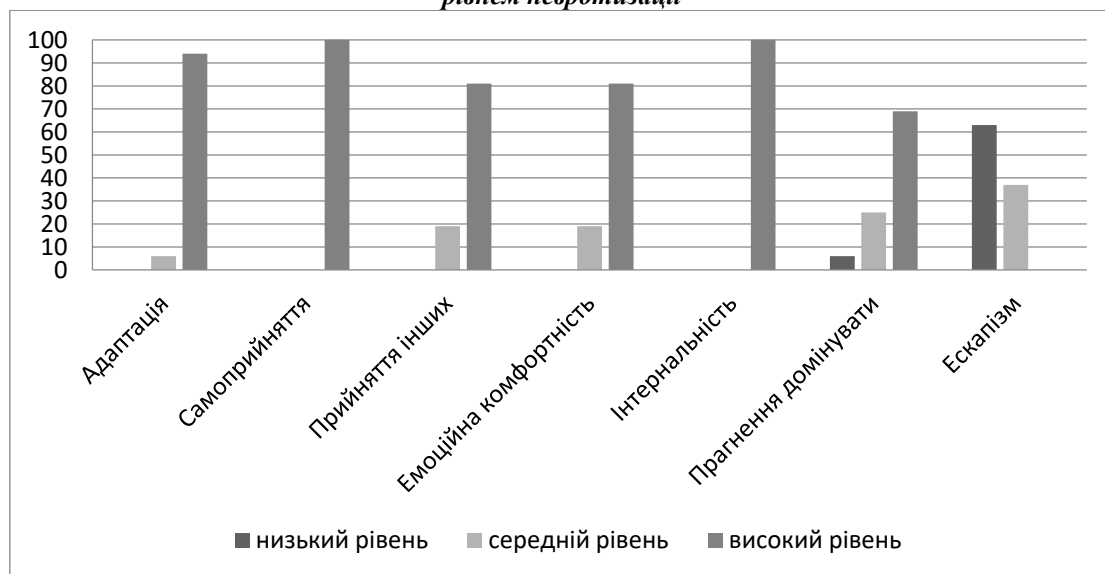
Гістограма Б

Результати дослідження показників соціально-психологічної адаптації у респондентів з середнім рівнем невротизації

Гістограма В

Результати дослідження показників соціально-психологічної адаптації у респондентів з низьким рівнем невротизації

Отримавши порівняльні дані, ми припускаємо наступних висновків щодо дослідження визначення соціально-психологічної адаптації в залежності від рівнів невротизації. Люди з високою невротизацією мають меншу схильність до високої адаптації у порівнянні з особами, які мають середню або низьку невротизацію (Андреева Г.М., Георгієва І.А.). Тобто можемо припустити, що їм складніше адаптуватися до непередбачених змін умов навколишнього середовища.

У всіх респондентів, які мають низький та середній рівень невротизації, самоприйняття займає високий рівень у порівнянні з особами, які мають високий рівень невротизації. Це означає, що люди з високою невротизацією менше дозволяють собі бути такими,

якими вони є, більш засуджують себе, гірше сприймають свої почуття та бажання.

Треба відмітити, що особи з високою невротизацією мають схильність так сприймати не тільки себе, а й інших людей, про що і свідчать результати дослідження. Тобто, у респондентів з високою невротизацією переважає середній рівень у сприйнятті інших людей, аніж у людей, які мають низький або середній рівень невротизації; останні сприймають інших людей достатньо добре – з високим рівнем прийняття.

Щодо результатів емоційної комфортності можемо зазначити, що в осіб з низькою невротизацією переважає високий рівень комфортності, в осіб з середньою невротизацією – менш впевнені показники, а в осіб з високою невротизацією переважає середній

рівень емоційної комфортності. Це означає, що особам з високою невротизацією тяжче мати впевненість, спокій та бути розслабленими, навпаки, вони частіше відчують напругу, сумніви з різних приводів, їм важче виконувати свою роботу, або ж виконання її може займати більше часу, у порівнянні з особами з низькою невротизацією (Дикая Л.Г., Почебут Л.Г.).

Відносно показників інтернальності ми бачимо, що у всіх респондентів з низькою невротизацією рівень інтегральності високий. Це означає, що такі респонденти схильні брати на себе відповідальність за власні вчинки, не звинувачувати оточуючих або обставини у своїх помилках; вони добре розуміють, що події у їх житті здебільшого вчинені їх же власними руками. У людей з середньою та високою невротизацією цей показник відповідно зменшується – це каже про те, що у таких осіб віра у власний контроль над життям зменшується, а пояснення щодо ситуацій, котрі в них з'являються, більше належить до «рішень» долі.

Згідно отриманих даних по показникам прагнення домінувати ми можемо вказати, що в осіб з низькою невротизацією відмічається підвищення високого рівня у прагненні домінувати, у осіб з середньою невротизацією, ми бачимо більшу схильність до середнього рівня домінування.

Так само можемо визначити і про показники ескапізму – ми відмічаємо, що у людей з низькою невротизацією є більша схильність до низького рівня ескапізму. Це свідчить, що люди з низькою невротизацією не тікають від своїх проблем і більшою мірою намагаються їх вирішувати, що часто призводить до зменшення напруги, а це може зменшувати рівень невротизації (Голованова А.А., Тарасова Л.Е., Шаміонов Р.М.).

Аналіз між рівнями невротизації наших респондентів та показниками методики діагностики самооцінки психічних станів (Айзенк Г., 1963 г.), показав наступні дані. У групи осіб з високим рівнем невротизації показники тривожності низького рівня мають 20% респондентів, середнього рівня – 60%, високого – 20%. Показники фрустрації низького рівня мають 20% респондентів, середнього рівня – 60%, високого – 20%. Показники агресивності низького рівня мають 40%, середнього рівня – 40%, високого – 20%. Показники ригідності середнього рівня мають – 60%, високого – 40%.

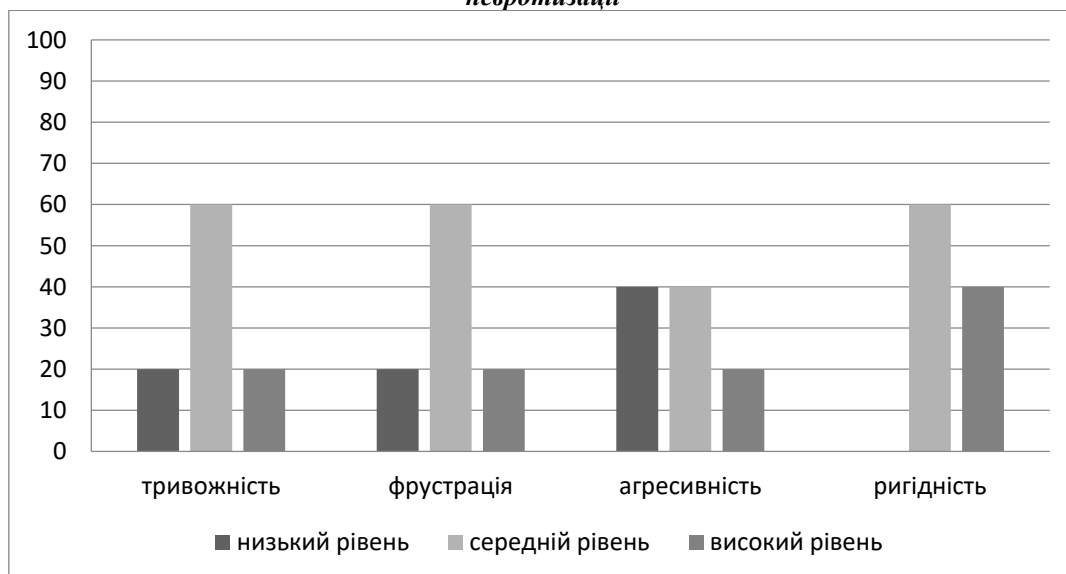
У осіб з середнім рівнем невротизації показники тривожності низького рівня мають 63% осіб цієї групи, середнього рівня – 37%. Показники фрустрації низького рівня мають 63%, середнього рівня – 37%. Показники агресивності низького рівня мають 37%, середнього рівня – 63%. Показники ригідності низького рівня мають 37%, середнього рівня – 57%, високого – 6%.

У осіб з низьким рівнем невротизації показники тривожності низького рівня мають 81% осіб цієї групи, середнього рівня – 19%. Показники фрустрації низького рівня мають 88%, середнього рівня – 12%. Показники агресивності низького рівня мають 37%, середнього рівня – 63%. Показники ригідності низького рівня мають 75%, середнього рівня – 25%.

Характер вираженості показників самооцінки психічних станів у респондентів з різними рівнями невротизації представлені на гістограмах Г, Г', Д. Можна побачити, як різняться показники рівнів тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності у респондентів з високим, середнім та низьким рівнями невротизації.

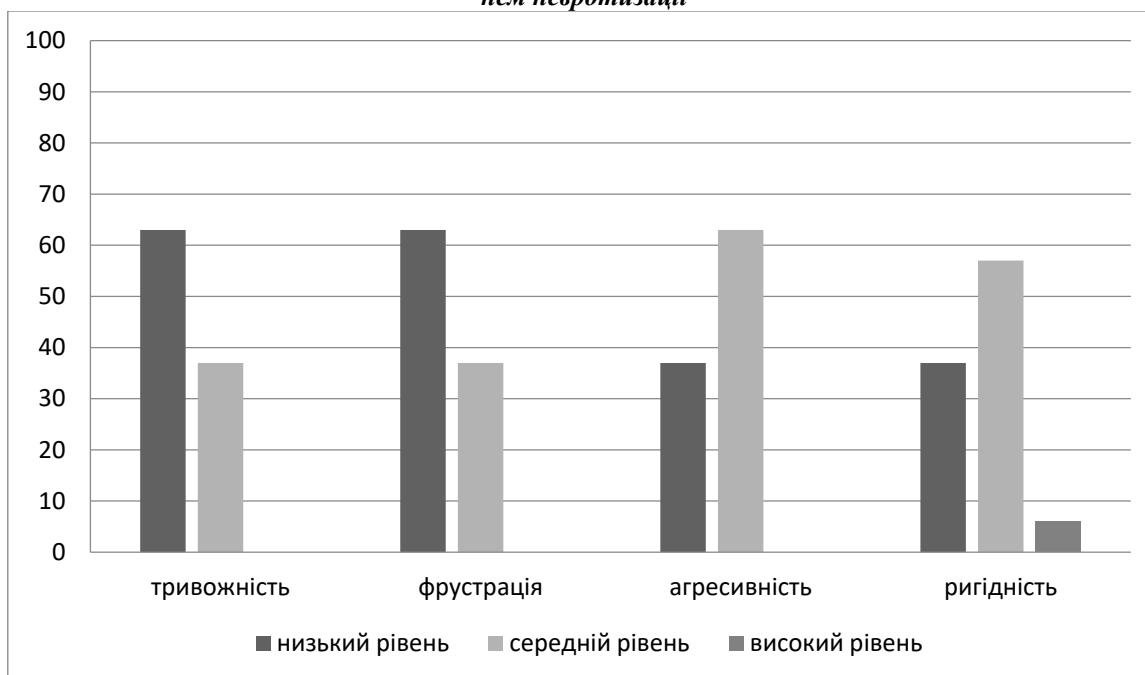
Гістограма Г

Результати дослідження показників самооцінки психічних станів у респондентів з високим рівнем невротизації

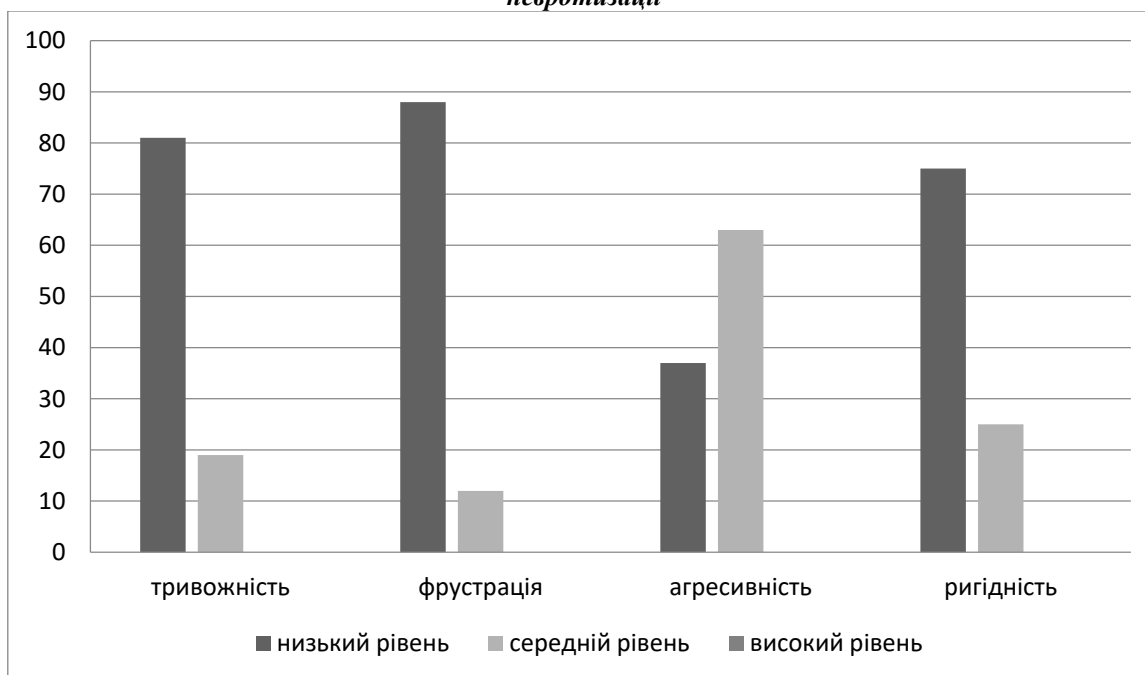
Гістограма Г

Результати дослідження показників самооцінки психічних станів у респондентів з середнім рівнем невротизації

Гістограма Д

Результати дослідження показників самооцінки психічних станів у респондентів з низьким рівнем невротизації

Отримавши порівняльні дані, ми припустилися наступних висновків щодо дослідження самооцінки психічних станів, а саме тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності, в залежності від рівнів невротизації. У людей з низькою невротизацією відмічається низький рівень тривожності, і навпаки, в осіб з високою невротизацією ми бачимо схильність до високого рівня тривожності. Це означає, що особи з високою невротизацією частіше страждають від напруги, стресів, частіше переживають при появі проблем,

частіше емоційно виснажені після роботи, частіше мають фізіологічні ознаки тривожності, такі як збільшений темп серцебиття, важке дихання, пітливість, почервоніння шкіри та інше (Астапов В.Н.).

Аналізуючи результати показників фрустрації, ми визначили, що особи з високим рівнем невротизації мають схильність до високого рівня фрустрації, особи з середньою невротизацією – мають схильність лише до середнього та низького рівня фрустрації, а особи з низькою невротизацією в більшості схильні

до низького рівня фрустрації. Це свідчить про те, що особи з низьким рівнем невротизації більш урівноважені до стресів, непередбачуваних подій, де результат не є очікуваним для них в позитивному плані; тобто вони схильні спокійно приймати удари долі та менше стресувати від проблем (Столяренко Л.Д.).

Аналізуючи результати показників агресивності, ми визначили, що представники високого рівня невротизації мають майже однакові показники рівнів агресивності. Представники низького та середнього рівня невротизації схильні більшою мірою до середнього рівня агресивності, однак у них відсутні дані щодо високого рівня агресивності. Ми можемо припустити, що люди з пониженим рівнем невротизації рідкіше відчують прояви агресії або ж бажання домінувати та настояти на своїй точці зору, оскільки більшою мірою можуть контролювати свою напругу від стресу або непередбачуваних обставин.

Щодо результатів показників ригідності, ми побачили, як зменшується тенденція у рівнях ригідності в залежності від рівня невротизації, а саме, ми маємо дані, що у респондентів низької невротизації присутні більшою мірою низький рівень ригідності, а у респон-

дентів високої невротизації є схильність до середнього та високого рівня ригідності. Тобто, представникам високого рівня невротизації важко справлятися з різкими змінами будь-чого, вони мають власне стабільне уявлення щодо оточення та їм важно міняти своє відношення, поведінки, погляди при потребі або непередбачуваних змінах обставин.

Після проведення аналізу результатів щодо ригідності респондентів з рівним рівнем невротизації, ми визначили, що у респондентів з високим рівнем невротизації рівень мобільності був у 20% осіб, середній рівень, коли виявляються риси мобільності та ригідності, виявлено у 80%. У респондентів з середнім рівнем невротизації маємо відмітити, що середній рівень, коли виявляються риси мобільності та ригідності, виявлено у 94%, рівень ригідності – у 6%. У респондентів з низьким рівнем невротизації рівень мобільності був у 6%, середній рівень, коли виявляються риси мобільності та ригідності, виявлено у 88%, рівень ригідності – у 6%.

Отже, у Гістограмі Е можна побачити наскільки видимою є різниця вищезазначених показників.

Гістограма Е

Результати дослідження показників рівнів ригідності у респондентів з високим, середнім та низьким рівнями невротизації

Отримавши порівняльні дані, ми припустилися наступних висновків щодо дослідження вимірювання ригідності в залежності від рівнів невротизації. Найбільша кількість респондентів з усіх трьох рівнів невротизації має схильність до середнього рівня ригідності, а саме до виявлення рис як ригідності, так і мобільності. Однак можемо визначити, що у деяких респондентів з високою невротизацією є незначна схильність до рівня мобільності. Це свідчить про те, що не дивлячись на високу невротизацію, деякі особи схильні змінювати свої погляди або ж підстроюватися під

ситуацію. Проте така мобільність може й викликати більшу невротизацію у свою чергу, як замкнуте коло.

Висновки

Узагальнюючи вищезазначені отримані результати, можемо заявити, що мета цього дослідження досягнута. Було досліджено та проведено аналіз взаємозалежності та впливу різних рівнів невротизації на психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації. Як висновок, можемо зазначити, що рівень невротизації дійсно має свій вплив на соціально-психологічну адаптацію та регу-

ляцію діяльності особи. Тобто, чим вищий рівень невротизації людини, тим більше вона схильна до високих рівнів дезадаптації. Висока невротизація заважає людині швидко адаптуватись до непередбачуваної ситуації, заважає адекватно сприймати себе та оточуючих, зменшує емоційну комфортність, збільшує три-

вогу, фрустрацію, агресивність та ригідність. Низький рівень невротизації значно зменшує зазначені негаразди та допомагає швидко впоратись зі стресом та напруженістю, а також прискорює процес адаптації людини до її оточуючої ситуації.

Література

1. Андреева Г. М. Социальная психология: учебник для высших учебных заведений. М., 2002.
2. Артемов С. Д. Социальные проблемы адаптации. М., 1990. 180 с.
3. Астапов В. Н. Функциональный подход к изучению состояния тревоги. Психологический журнал, 1992. т. 13. №5.
4. Бобнева М. И. Социальные нормы и регуляция поведения. М., 1978.
5. Воронов И. А. Невротические реакции. Газета «Кенгуру-класс для мам», 2005. № 12. С. 13-16.
6. Дрокина О. В. Проблема регуляции психической деятельности в психологической литературе. Гаудеамус, 2003. №1 (3). С. 76-82.
7. Дикая Л. Г. Адаптация: методологические проблемы и основные направления исследований. Психология адаптации и социальная среда: современные подходы, проблемы, перспективы. М., 2007. С. 17-42.
8. Георгиева И. А. Социально-психологические факторы адаптации личности в коллективе: Автореферат дис. на соискание ученой степени кандидата философских наук. Л., 1985. 22 с.
9. Голованова А. А., Тарасова Л. Е., Шамионов Р. М. Адаптация личности в современном мире: Межвуз. сб. науч. тр. Саратов: «Научная книга», 2011. 321 с.
10. Карвасарский Б. Д. Неврозы. Медицина, СП., 1990. 576 с.
11. Карелин А. А. Большая энциклопедия психологических тестов. М.: Эксмо, 2007. 234 с.
12. Ломов Б. Психическая регуляция деятельности. Избранные труды. «Институт психологии РАН». Москва, 2006.
13. Осницкий, А. К. Определение характеристик социальной адаптации. Психология и школа, 2004. № 1. С.43-56
14. Почебут Л. Г. Социальная психология. Санкт - Петербург: «Питер», 2017.
15. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. Самара, Бахрах-М, 2012. 672 с.
16. Свиридов Н. А. Социальная адаптация личности в трудовом коллективе: Автореферат дис. на соискание ученой степени кандидата философских наук. Ленинград, 1974. 23 с.
17. Столяренко Л. Д. Основы психологии. Практикум. Ростов Н/Д., 2009. 703 с.
18. Шафранская К. Д. Адаптивные реакции при психических состояниях человека. М.: Академ, книга, 1993.
19. Фрейд З. Психоанализ и детские неврозы. СПб., 1997. 295 с.

References

1. Andreeva, G. M. (2002). *Sotsialnaya psikhologiya: uchebnyk dlya vysshikh uchebnykh zavedeniy [Social psychology: a textbook for higher educational institutions]*. Moscow [in Russian].
2. Artemov, S. D. (1990). *Sotsialnye problemy adaptatsii [Social problems of adaptation]*. Moscow [in Russian].
3. Astapov, V. N. (1992). Funktsionalny podhod k izucheniiu sostoyaniya trevogi [Functional approach to the study of the state of anxiety]. *Psikhologicheskyy zhurnal - Psychological Journal*, 5(13) [in Russian].
4. Bobneva, M. I. (1978). *Sotsialnye normy i regulyatsiya povedeniya [Social norms and regulation of behavior]*. Moscow [in Russian].
5. Voronov, I. A. (2005). Nevroticheskie reaksii [Neurotic reactions]. *Gazeta "Kenguru-klass dlja mam" - Newspaper "Kangaroo class for moms"*, 12, 13-16 [in Russian].
6. Drokina, O. V. (2003). Problema regulyatsii psikhicheskoy deyatelnosti v psikhologicheskoy literature [The problem of regulation of mental activity in psychological literature]. *Gaudeamus - Gaudeamus*, 1 (3), 76-82 [in Russian].
7. Wild, L. G. (2007). Adaptatsiya: metodologicheskie problemy i osnovnye napravleniya issledovaniya [Adaptation: methodological problems and main areas of research]. *Psikhologiya adaptatsii i sotsialnaya sreda: sovremennye podhody, problemy, perspektivy - Psychology of adaptation and social environment: modern approaches, problems, prospects*. (pp. 17-42). Moscow [in Russian].
8. Georgieva, I. A. (1985). *Sotsialno-psikhologicheskie faktory adaptatsii lichnosti v kollektive [Socio-psychological factors of adaptation of the individual in the team]*. *Candidate's thesis* [in Russian].
9. Golovanova, A. A., Tarasova, L. E., Shamionov, R. M. (2011). *Adaptatsiya lichnosti v sovremennom mire [Adaptation of personality in the modern world]*. Saratov: "Scientific book" [in Russian].
10. Karvasarsky, B. D. (1990). *Nevrozy. Meditsina [Neurosis. Medicine]*. Saint Petersburg [in Russian].
11. Karelin, A. A. (2007). *Bolshaya entsiklopediya psikhologicheskikh testov [Big encyclopedia of psychological tests]*. Moscow: Eksmo. [in Russian].
12. Lomov, B. (2006). *Psikhicheskaya regulyatsiya deyatelnosti. Izbrannye trudy [Mental regulation of activity. Selected works]*. Moscow: "Institute of Psychology RAS" [in Russian].
13. Osnitsky, A. K. (2004). Opreделение harakteristik sotsialnoy adaptatsii [Determination of the characteristics of social adaptation]. *Psikhologiya i shkola - Psychology and school*, 1, 43-56 [in Russian].
14. Pochebut, L. G. (2017). *Sotsialnaya psikhologiya*

[*Social Psychology*]. St. Petersburg: "Piter" [in Russian].

15. Raygorodsky, D. Ya. (2012). *Prakticheskaya psikhodiagnostika. Metodiki i testy* [Practical psychodiagnosics. Methods and tests]. Samara: Bahrakh-M [in Russian].

16. Sviridov, N. A. (1974). Sotsialnaya adaptatsiya lichnosti v trudovom kollektive [Social adaptation of the individual in the work team]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Leningrad [in Russian].

17. Stolyarenko, L. D. (2009). *Osnovy psihologii* [Fundamentals of psychology]. Rostov-on-Don [in Russian].

18. Shafranskaya, K. D. (2013). *Adaptivnye reaktsii pri psikhicheskikh sostoyaniyah cheloveka* [Adaptive reactions in mental states of a person]. Moscow: Academ. book [in Russian].

19. Freud, Z. (1997). *Psikhoanaliz i detskie nevrozy* [Psychoanalysis and children's neuroses]. St. Petersburg [in Russian].

Olena Kosyanova,

*PhD (Candidate of Psychological Sciences), associate professor,
Department of Theory and Methods of Practical Psychology,
The State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky",
26, Staroportofrankivska, Str., Odesa, Ukraine,*

Olha Radchenko,

*graduate student of the Department of Theory and Methods of Practical Psychology,
The State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky",
26, Staroportofrankivska, Str., Odesa, Ukraine*

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF REGULATION OF ACTIVITY AND SOCIO-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF MANAGERS WITH VARIOUS LEVELS OF NEUROTICISM

The article considers the research results of psychological features of regulation of activity and socio-psychological adaptation of managers with various levels of neuroticism. A hypothesis was put forward before starting work regarding the influence of neuroticism on the components of socio-psychological adaptation in people working in the field of management and their correlations. A common set of methods was chosen for the study: a method for diagnosing socio-psychological adaptation (Diamond R. E., 2004), a method for diagnosing self-assessment of mental states (Eysenck H., 1963), a method for diagnosing the level of neuroticism (Wasserman L. I., 1987), a method for measuring rigidity (Eysenck H., 1965), a method for express diagnosis of neurosis (Hess H., Heck K., 1975). These methods made it possible to identify and quantify the level of neuroticism among respondents and the characteristics of their psychological state, including the level of adaptation, self-acceptance, acceptance of other people, emotional comfort, internality, the desire to dominate, anxiety, aggressiveness, frustration, rigidity, etc. It was found that the level of neuroticism really has an impact on the characteristics of socio-psychological adaptation and its components after analyzing and comparing the results. It was revealed that with an increase in the level of neuroticism, there is a deterioration in the psychological regulation of activity and socio-psychological adaptation of the individual. It can be seen from the research results that respondents with high neuroticism have an increased level of anxiety, frustration, aggression and rigidity, as well as tension and difficulty in adapting. Such people do not fully accept themselves and others, have a worse level of emotional comfort, they have an increased level of desire to dominate; they more often attribute responsibility for the results of their activities or the situation around them to other circumstances or a "decision" of fate. Respondents with a low level of neuroticism have the best indicators of psychological regulation of their activities and socio-psychological adaptation.

Keywords: psychological regulation of activity, socio-psychological adaptation, levels of neuroticism, adaptation of managers, influence of neuroticism on adaptation.

Подано до редакції 16.02.2022